

ΟΙ ΜΥΘΟΙ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η παγκοσμιοποίηση είναι ένα πολυσύνθετο φαινόμενο και επεκτείνεται σ' όλα τα επίπεδα της ανθρώπινης ζωής: στο οικονομικό το πολιτικό, το επιστημονικό, το κοινωνικό, το πολιτιστικό, το ηθικό, το θρησκευτικό, και το πνευματικό. Είναι η διαδικασία μετατροπής της οικουμένης σε μια ενιαία οικονομική, πολιτική και πολιτιστική επικράτεια. **Η παγκοσμιοποίηση αφορά την ενοποίηση, ολοκλήρωση, ομογενοποίηση αγορών, ροών εμπορίου και επενδύσεων, εναρμόνιση κανόνων, νόμων και πολιτικών, άνοιγμα αγορών, κατάργηση συνόρων, περιορισμών, και εμποδίων, καθώς και πλήρη απελευθέρωση στη διακίνηση/ μετακίνηση εμπορευμάτων, κεφαλαίου και ανθρώπινου δυναμικού.**

Πρώτος μύθος λοιπόν είναι ότι η παγκοσμιοποίηση είναι θεσμός, και αποτελείται από κανόνες. Στην πραγματικότητα **είναι ένα φαινόμενο** το οποίο σύμφωνα με την οικονομική της διάσταση οι εθνικές οικονομίες αλληλεξαρτώνται με αποτέλεσμα την ενιαία λειτουργία της οικονομίας σε παγκόσμιο επίπεδο. Στο πλαίσιο της οικονομικής παγκοσμιοποίησης οι κανόνες της αγοράς επικρατούν της πολιτικής και στόχος είναι **η ενοποίηση και η ολοκλήρωση**, μέσω της απελευθέρωσης των αγορών, τη χρήση της νέας τεχνολογίας, και την ελεύθερη μεταφορά του κεφαλαίου, με ταυτόχρονη απελευθέρωση του εμπορίου και των επενδύσεων. Μπορεί να μην είναι λοιπόν θεσμός η παγκοσμιοποίηση αλλά ωστόσο υπάρχουν θεσμοί όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, και ιδίως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου οι οποίοι διευκολύνουν, πραγματοποιούν και επιταχύνουν τη παγκοσμιοποίηση. Επίσης, κυρίαρχος μοχλός άσκησης της οικονομικής παγκοσμιοποίησης είναι οι πολυεθνικές. Για παράδειγμα από το 1960 μέχρι σήμερα, το παγκόσμιο εμπόριο δεκαπενταπλασιάστηκε, η παγκόσμια παραγωγή τετραπλασιάστηκε και το παγκόσμιο κατά κεφαλήν εισόδημα υπερδιπλασιάστηκε. Το 1970 υπήρχαν 7.000 πολυεθνικές και σήμερα υπάρχουν πάνω από 60.000, με εκατοντάδες χιλιάδες θυγατρικές στο εξωτερικό. Άνω του 80% του παγκόσμιου εμπορίου διεξάγεται από τις πολυεθνικές.

Δεύτερος μύθος είναι ότι υπάρχει μόνο οικονομική παγκοσμιοποίηση. Πολλοί συνδέουν τη παγκοσμιοποίηση μόνο με την οικονομία, γιατί στον τομέα αυτό παρουσίασε ραγδαία εξέλιξη και τα σημεία της είναι περισσότερο εμφανή. Παρόλα αυτά έχουμε επίσης την Τεχνολογική, Πολιτική, Πολιτισμική, Κοινωνική, και Θεσμική παγκοσμιοποίηση. Η Παγκοσμιοποίηση εμφανίζεται λοιπόν στη πολιτική, στα μέσα ενημέρωσης και την

πληροφόρηση, στις επιστήμες, στην καθημερινή ζωή, στη μόδα, στα χρηματιστήρια και τις κεφαλαιαγορές, το εμπόριο, τις επενδύσεις, και στην εργασία.

Τρίτος μύθος είναι ότι είναι ένα καινούριο φαινόμενο. Η παγκοσμιοποίηση είναι ένα φαινόμενο που συνοδεύει όλη την ιστορία της ανθρωπότητας και όχι μόνο την ιστορία των τελευταίων 25 ετών. Φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης ή προηγούμενες φάσεις παγκοσμιοποίησης υπήρξαν κατά τα χρόνια του Μεγάλου Αλεξάνδρου, της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αλλά και της περιόδου πριν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Μάλιστα σε αυτή τη περίοδο πριν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η παγκόσμια οικονομία ήταν πιο ενοποιημένη - παγκοσμιοποιημένη σε όρους εμπορίου από τη στιγμή που στο εμπόριο μεταξύ των χωρών της Ευρώπης πριν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο συμμετείχαν περισσότερες χώρες από όλο τον κόσμο από ότι συμμετέχουν σήμερα. Επιπροσθέτως, σήμερα το 92% της συνολικής παραγωγής της Ευρώπης απορροφάται από την ίδια την ευρωπαϊκή αγορά. Στην σημερινή φάση της παγκοσμιοποίησης ένα «επιτυχημένο» παράδειγμα μιας παγκοσμιοποιημένης-ενοποιημένης αγοράς αποτελεί το παράδειγμα της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ONE). Η ONE αποτελεί το «όχημα» για την προσαρμογή της ευρωπαϊκής οικονομίας στις συνθήκες της παγκοσμιοποίησης και ειδικότερα η ONE μέσω της οικονομικής ευθυγράμμισης (νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής), γνωστής ως «πολιτικής σύγκλισης», αποτελεί μια μικρογραφία της παγκοσμιοποίησης. Στο πλαίσιο της ONE διευκολύνεται η πρόσβαση σε νέες αγορές, η ελεύθερη διακίνηση του ανθρώπινου δυναμικού και των συντελεστών παραγωγής μεταξύ των χωρών-μελών και καταργείται ο συναλλαγματικός κίνδυνος στις οικονομικές και εμπορικές συναλλαγές με την εισαγωγή ενός κοινού νομίσματος, μιας κοινής νομισματικής πολιτικής γεγονός που έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση των διασυνοριακών επενδύσεων και του εμπορίου.

Τέταρτος μύθος είναι ότι η παγκοσμιοποίηση μπορεί ως φαινόμενο να σταματήσει / να αποτραπεί. Δυστυχώς ή ευτυχώς η εξέλιξη της παγκοσμιοποίησης δεν σταματά. Μπορεί να επιταχύνεται, δυσχεραίνεται, επιβραδύνεται το φαινόμενο αλλά δεν αποτρέπεται πλέον. Έχουμε ελεύθερη και απρόσκοπτη διακίνηση ανθρώπων, ιδεών και αγαθών σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτό σημαίνει ότι δεν υφίστανται πλέον οι τεχνικοί, κοινωνικοί, πολιτικοί, θεσμικοί και πολιτισμικοί περιορισμοί και υπάρχει αλληλεξάρτηση των οικονομιών του πλανήτη με τη συμβολή της ανάπτυξης της τεχνολογίας. Οι μεταφορές εμπορευμάτων, κεφαλαίων και συντελεστών παραγωγής δεν αντιμετωπίζουν πλέον τυπικά εμπόδια, καθώς ο ένας μετά τον άλλον οι «φραγμοί» (δασμολογικοί και μη δασμολογικοί) παραχωρούν τη θέση τους στο καθεστώς της ελεύθερης διακίνησης. Η ηλεκτρονική επανάσταση, η επανάσταση του Διαδικτύου, η αλματώδη εξέλιξη της τεχνολογίας γενικότερα, η κατάρρευση του υπαρκτού

σοσιαλισμού, η πολιτικοποίηση της ιδέας της παγκοσμιοποίησης, οι πολυεθνικές εταιρείες, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και οι συνεργασίες κρατών, οι παγκόσμιοι οικονομικοί θεσμοί, η κινητικότητα του κεφαλαίου (περισσότερο εύκολη παρά ποτέ), και η δραστική μείωση του μεταφορικού και τεχνολογικού κόστους τα οποία κατήγγησαν τις αποστάσεις μεταξύ των πολιτών και των αγορών, όλα μαζί συνέβαλαν αποτελεσματικά στην επιτάχυνση του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης και στην αδυναμία μας να εμποδίσουμε/ αποτρέψουμε πλέον την εξέλιξή του. Η επιλογή η οποία παραμένει σε κράτη που είναι αρνητικά στο φαινόμενο του ανοίγματος των αγορών και της παγκοσμιοποίησης είναι η απομόνωση, η οποία όμως είναι ταυτόχρονα και επικίνδυνη ιδίως για τα κράτη τα οποία υστερούν σε ανάπτυξη, αλλά και σε πλούτο σε συντελεστές παραγωγής, γεγονός που μπορεί να επιφέρει μια «αδιέξοδη απομόνωση» για τα κράτη αυτά. Η λύση ίσως να «παλεύουμε» όλα τα αρνητικά της παγκοσμιοποίησης όπως την α) αλαζονεία των πολυεθνικών β) τη φτώχεια και την πείνα ολόκληρων κρατών γ) τη μόλυνση του περιβάλλοντος δ) την αυξανόμενη ανεργία ε) την ομογενοποίηση πολιτισμών και κουλτούρων με αποτέλεσμα να κινδυνεύει η ταυτότητα λαών ζ) την αυξανόμενη μαστροπεία, χρήση ναρκωτικών, διάδοση αρρωστιών, τρομοκρατία, εκμετάλλευση των γυναικών, και την αυξανόμενη χρήση της παιδικής εργασίας. Επίσης λύση είναι να αναζητήσει η κάθε χώρα τι θα μπορούσε να κερδίσει από το άνοιγμα των αγορών και από τη χρήση των συγκριτικών και ανταγωνιστικών της πλεονεκτημάτων στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα με αποτέλεσμα να αντλήσει τα όποια θετικά απορρέουν από την παγκοσμιοποίηση.

Πέμπτος μύθος είναι ότι η παγκοσμιοποίηση έχει επιτευχθεί. Αυτό δεν αληθεύει αφού μόνο στο χώρο των κεφαλαιαγορών – χρηματιστηρίων υπάρχει πλήρη ενοποίηση των αγορών αυτών **αλλά** και πλήρη αλληλεξάρτησή τους. Για παράδειγμα, έχουμε πλήρη ευθυγράμμιση των αντιδράσεων τους σε κρίσεις όπως αυτή της ΝΑ Ασίας το 1998, της Ρωσίας το 1999, της 11 Σεπτεμβρίου του 2001, κτλ. Σε επίπεδο ροών εμπορίου και επενδύσεων η προηγούμενη φάση της παγκοσμιοποίησης λίγο πριν την έναρξη του α' παγκοσμίου πολέμου ήταν πιο ολοκληρωμένη, πιο ενοποιημένη, πιο παγκοσμιοποιημένη, πιο ομογενοποιημένη. Περισσότερες χώρες από τον κόσμο με σημαντική ποσοστιαία συμμετοχή ήταν δεδομένη στο παγκόσμιο εμπόριο.

Έκτος μύθος είναι ότι όλοι βοηθούνται από το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και όλοι πρέπει να συμμετέχουν σε αυτήν. Η Παγκοσμιοποίηση μπορεί να είναι ένα φαινόμενο τόσο δυνατό αλλά δεν είναι η μόνη επιλογή και δεν είναι απαραίτητο να το ακολουθήσει η κάθε χώρα. Επειδή πρόκειται για ένα πολύπλοκο φαινόμενο δε μπορούμε να αποφανθούμε αν τελικά έχει αποκλειστικά θετικές ή αρνητικές συνέπειες. Η αλήθεια για το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης είναι συνιστώσα και των δύο απόψεων. Φυσικά η παγκοσμιοποίηση δεν

είναι ουδέτερη διαδικασία αφού δημιουργεί κερδισμένους και χαμένους. Για παράδειγμα οι ίδιες οι δομές που απελευθερώνουν το εμπόριο προϊόντων και υπηρεσιών, κάνουν πιο εύκολη και την διακίνηση ναρκωτικών. Το ίδιο το διαδίκτυο που απελευθερώνει την διακίνηση ιδεών, διευκολύνει και την διακίνηση της πορνογραφίας. Η επιδημία της «μαύρης πανώλης» κατά τον μεσαίωνα χρειάστηκε περίπου ένα αιώνα για να χτυπήσει ολόκληρη την ευρωπαϊκή ήπειρο. Σήμερα μία ασθένεια στις ΗΠΑ απέχει μόνο δέκα ώρες από την Αθήνα. Οι μικρότεροι περιορισμοί στον τουρισμό και στη μετανάστευση ευνοούν την μετακίνηση των τρομοκρατών, αλλά και την εξάπλωση των επιδημιών. Επίσης, μπορεί να έχουμε θετικά παραδείγματα χωρών που κέρδισαν πολλά από την συμμετοχή τους στη παγκοσμιοποίηση όπως αυτών των χωρών της ΝΑ Ασίας, της Κίνας, και της Ινδίας. Επίσης, χώρες που απέχουν από τη παγκοσμιοποίηση μπορεί να ζημιώθηκαν όπως από τις χώρες της Αφρικής (Sub-Saharan Africa), για παράδειγμα στο Κονγκό όπου μεταξύ 1965 και 1998, τα οικονομικά του μεγέθη χειροτέρευσαν, τα εισοδήματα των πολιτών του μειώθηκαν, όπως και το επίπεδο ευημερίας των πολιτών του μειώθηκε.

Τέλος, πρέπει να αναφερθούμε στον **έβδομο μύθο** περί της ορθής ή όχι χρήσης των στατιστικών στοιχείων υπέρ αλλά και κατά της παγκοσμιοποίησης. Ποικίλες έρευνες με στατιστικά δεδομένα καταλήγουν ότι τα τελευταία χρόνια έχει ενισχυθεί η ανισότητα μεταξύ των ανεπτυγμένων και υπανάπτυχτων χωρών του κόσμου αλλά και μεταξύ των ίδιων των πολιτών των χωρών (μεταξύ πλούσιων και φτωχών). Για παράδειγμα το 1960 το 20% των κατοίκων των πλουσιότερων χωρών του κόσμου είχε εισόδημα 30 φορές μεγαλύτερο από το εισόδημα του 20% των κατοίκων των φτωχών χωρών. Το 1995 το 20% των κατοίκων των πλουσιότερων χωρών του κόσμου είχε εισόδημα 80 φορές μεγαλύτερο από το εισόδημα του 20% των κατοίκων των φτωχών χωρών. Οι 225 πλουσιότεροι άνθρωποι έχουν άθροισμα πλούτου που ξεπερνά το 1 τρις δολάρια. Αυτό το ετήσιο εισόδημα το έχουν 2,5 δις άνθρωποι του πλανήτη, δηλαδή το 47% των φτωχών του πλανήτη. Οι 3 πλουσιότεροι άνθρωποι στον κόσμο έχουν περισσότερο πλούτο από το άθροισμα του ΑΕΠ των 48 λιγότερων ανεπτυγμένων χωρών του κόσμου. Οι 15 πλουσιότεροι άνθρωποι έχουν περισσότερα από το άθροισμα του ΑΕΠ των 45 Νοτίως της Σαχάρας Αφρικανών χωρών. Οι 84 πλουσιότεροι άνθρωποι έχουν περισσότερα από το ΑΕΠ της Κίνας με πληθυσμό 1,2 δις κάτοικοι. Οι 225 πλουσιότεροι άνθρωποι έχουν εισόδημα που το 4% του πλούτου τους δηλαδή περίπου 40 δις δολάρια ανά χρόνο αρκεί να καλύψει το κόστος εξάλειψης της φτώχειας στον πλανήτη (βασική εκπαίδευση, υγεία για όλους, τροφή, τοκετός γυναικών, νερό, αποχέτευση). Η διαφορά ανάμεσα στις χώρες όπου ζει το πλουσιότερο 20% του συνολικού πληθυσμού της γης και στις χώρες όπου ζει το φτωχότερο ήταν 11 προς 1 το 1913, εκτινάχθηκε στο 30 προς 1 το 1960 και εκτοξεύτηκε στο 74 προς 1 το 1997. Στις

χώρες που ζει το πλουσιότερο 20% παράγεται ήδη το 86% του παγκόσμιου ΑΕΠ, ενώ στις χώρες του φτωχότερου 20% παράγεται μόλις το 1% του παγκόσμιου ΑΕΠ. Οι χώρες του πλουσιότερου 20% πραγματοποιούν το 82% των παγκόσμιων εξαγωγών, ενώ εκείνες του φτωχότερου 20% πραγματοποιούν μόνο το 1% των συνολικών εξαγωγών.

Από την άλλη τα ίδια στατιστικά στοιχεία μπορούν να ερμηνευτούν διαφορετικά και να χαρακτηριστούν ως στατιστικά στοιχεία υπέρ της παγκοσμιοποίησης όπως για παράδειγμα ότι η ανισότητα μειώθηκε γιατί υπερδυνάμεις όπως η Αμερική πριν μερικά χρόνια και η Ιαπωνία όλα τα τελευταία χρόνια με πολύ μεγάλη πληθυσμιακή συμμετοχή παγκοσμίως, βρίσκονταν σε ύφεση και άρα βοηθούν στη μείωση της ανισότητας μεταξύ των χωρών. Επίσης, η οικονομική ανάπτυξη μπορεί να ωφελεί περισσότερο από όλους τους πλούσιους και τις πλούσιες χώρες, αλλά ταυτόχρονα ωφελούνται και τα άτομα που ζουν στα επίπεδα φτώχειας, αφού χώρες οι οποίες συμμετείχαν στη παγκοσμιοποίηση, σε αυτές μειώθηκε ο αριθμός των ανθρώπων που ζουν κάτω από το επίπεδο φτώχειας. Επίσης, με την ανάπτυξη της τεχνολογίας, την εξέλιξη της ιατρικής, καθώς και η αύξηση του εισοδήματος ενός δολαρίου έχει πολύ μεγαλύτερη ευεργετική αξία για τον φτωχό παρά για τον πλούσιο. Άρα, σαν **συμπέρασμα** επειδή η παγκοσμιοποίηση είναι ένα πολύπλοκο φαινόμενο, δεν μπορούμε να πούμε αν συνολικά βοηθά ή όχι στην αύξηση της ανισότητας. Μπορούμε να καταλήξουμε όμως ότι κάποιος μηχανισμός της παγκοσμιοποίησης μπορεί να μειώνει την ανισότητα και κάποιος άλλος μηχανισμός μπορεί να αυξάνουν την ανισότητα. Επίσης μπορεί κάποιες χώρες (π.χ. της ΝΑ Ασίας) που συμμετείχαν στη παγκοσμιοποίηση να μείωσαν την απόσταση σε σχέση με τις πλούσιες χώρες, αλλά άλλες χώρες είτε έγιναν πιο φτωχές, είτε η ανάπτυξή τους ήταν μικρή και εν συγκρίσει με την ανάπτυξη των πλούσιων χωρών ασήμαντη (μεγάλωσε λοιπόν η απόσταση μεταξύ πλούσιων και φτωχών χωρών).